

SENDİKACILARIN ANLATIMIYLA
TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI HAREKETİ

YILDIRIM KOÇ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
ABDİ EROL	17
ABDULKADİR ÖZDENVAR	24
ADNAN GÜN	29
AHMET CANSIZOĞLU	36
AHMET KURT	40
AKİF YILMAZ	46
ALİ DEMİRAYAK	55
ALİ KAYA PİRİM	59
ALİ RIZA AKKEMİK	61
ALİ RIZA ÖZDEMİR	69
ARSLAN YILMAZ	76
BEKTAŞ AYDOĞDU	84
BURHAN CAHİT TAŞKIN	91
CAHİT ERHAN	99
CENAN BIÇAKÇI	101
CENGİZ ERALP	107
DEMİRHAN TUNCAY	110
DURMUŞ YURT	123
EMİN KAYA	127
ETHEM EZGÜ	133
FAHRİ KARAKAYA	137
FERİDUN ŞAKİR ÖĞÜNÇ	145

FERİT KAFADAR	149
FUAT ALAN	158
HALİL TUNÇ	161
HALİT MISIRLIOĞLU	170
HAMİT KIZILKAYA	181
HASAN COŞKUN	185
HASAN TÜRKAY	188
HİKMET ALCAN	194
HÜSAMETTİN MOSTUR	199
İBRAHİM SANCAK	202
İLHAMİ AÇIKSÖZ	207
İSMAİL İNAN	218
İSMAİL MENEVİŞOĞLU	225
İSMAİL ÖZKAN	230
İSMET KUMSÖKEN	237
İSMET UYGUN	240
KADİR BARBAROSLUOĞLU	244
KADİR TOPUZ	251
KAYA ÖZDEMİR	255
KEMAL BAYDAR	267
KEMAL ÇELİK	274
KENAN DURUKAN	282
MEHMET ALİ ÇAMURALI	297
MEHMET ALİ SARI	308
MEHMET BİNDESEN	318
MEHMET NACİ TUNÇEL	322
MESUT İBRAHİM KAHRATLI	328
METİN ÖNEM	336

MİKTAT KEÇECİ	343
MUSTAFA ALPDÜNDAR	346
MUSTAFA BAŞOĞLU	357
MUZAFFER DAYSAL	360
NACİ KURT	370
NECATİ DEVRİM	373
NECMİ GÜRÇAY	384
NİHAT ARSLAN	390
NURİ BEŞER	392
ORHAN ERÇELİK	399
OSMAN GÜL	407
OSMAN TAŞ	410
ÖMER ERGÜN	413
RAFET METİN	419
RAHMİ RAKICI	423
RECAİ EMRE	430
RECEP ERDAL YÜCEL	444
RECEP KIRIM	459
RIZA TETİK	466
SABRİ TÜRKAN	468
SADIK ŞİDE	479
SALAHADDİN ERKAP	484
SELAHATTİN KAÇARAN	492
SELİM MUNGAN	495
SEYFİ İLOĞLU	498
SÜREYYA GEZER	502
ŞABAN YILDIZ	506
ŞERAFETTİN AKOVA	509

ŞERAFETTİN GEDİKOĞLU	513
ŞÜKRÜ KORKMAZ GİDER	517
TAHİR GEREK	533
TEMEL MALKOÇ	538
TEVFİK ERDEM	543
VAHAP GÜVENÇ	558
YAKUP ŞENOL	564
YAŞAR DOĞUALP	568
YILMAZ ÖRNEK	571
YUSUF TOPÇU	579
YÜCEL ÖZKÖK	587
TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI TARİHİNDEN ANILAR-RESİMLER	590

SUNUŞ

50 yıldır Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihini öğrenmeye çalışıyorum. Eşim Canan Koç ile birlikte yazdığımız *Türkiye İşçi Sınıfı ve Mücadeleleri Tarihi*, yazar adları belirtilmeden, 1976 yılı Aralık ayında, kurucularından olduğum Tüm İktisatçılar Birliği (TİB) tarafından yayımlandı. O tarihte DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nda toplu iş sözleşmesi uzmanı olarak çalışıyordum. Erişebildiğimiz kaynaklar çok sınırlıydı. Daha önemlisi, insanları ve özellikle işçileri tanımakta tümüyle deneyimsizdim. Geriye dönüp baktığımda, 45 yıl önce basılan bu kitabın çok sığ kaldığını, süreçleri kavramaktan çok uzak olduğunu düşünüyorum.

1978 yılı sonuna kadar çeşitli sendikalarda çalıştım. 1980 yılında ODTÜ İşletme Bölümü'nde, "öğretim asistanı" statüsünde, işçi-işveren ilişkileri dersi vermeye başladım. 1983 yılı Temmuz ayında gözaltına alındım; Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, 1402 sayılı Kanunun verdiği yetkisini kullanarak, beni attı. 1,5 yıllık bir tutukluluğun ardından 1985 yılı Eylül ayında Türk-İş'e bağlı Yol-İş Sendikası'nda "eğitim dairesi başkanı" olarak çalışmaya başladım. Benim, işçileri ve Türkiye işçi sınıfı tarihini esas öğrenme sürecim de başlamış oldu.

Bu kitapta anlatılmı olan kişilerden biri, Halit Mısırlıoğlu'dur. Halit Mısırlıoğlu, 1950'li yıllarda Mersin Yol-İş'in başkanıydı. 1963-1980 döneminde de Yol-İş Federasyonu'nun genel başkanıydı. 1980 yılı sonlarında genel başkanlıktan ayrılmıştı. 1985 yılından itibaren de Yol-İş'te kendisine ayrılan bir odada danışman olarak bulunuyordu. Yan yana odalarda, 1989 yılında vefat edene kadar, beş yılımız geçti. Halit Bey konuşmayı ve anlatmayı seven biriydi; ben de dinlemeyi. Bu beş yılda Halit Bey'den gerçekten çok şey öğrendim. İşçi hareketi ne Şnurov'un, ne Rozaliyev'in, ne Şişmanov'un, ne Kemal Sülker'in yazdıkları gibiydi. Bambaşka bir dünya söz konusuydu. Halit Bey, anlattıklarıyla, öğrenme çabalarımında bana yol gösteren birçok ipucu verdi. Belki anlattıklarının ne kadar önemli olduğunun kendisi bile farkında değildi; ancak o olgun ve mütevazı tavrıyla, sıradan işçilerden oluşan bir sınıf hareketine nasıl bakmam gerektiği konusunda rehberim oldu, beni eğitti.

1986-1990 döneminde Yol-İş'te Karayolları, Köy Hizmetleri ve Bayındırlık işyerlerinde ve bazı özel sektör şantiyelerinde taban eğitimleri

yapabiliyorduk. Toplu iş sözleşmesinde yer alan bir hükmü biraz zorlayarak, çalışmayı durdurup, işyerindeki bütün işçilerin katıldığı üç dört saatlik toplantılar düzenleyebiliyorduk. Taban eğitimleri, kendini eğitimci sanan kişinin yontulduğu yerlerdir. Temsilci ve yönetici eğitimlerinde insanlar daha kontrollüdür. Taban eğitimlerinde işçinin tepkileri daha serttir, hatta acımasızdır; ancak insan bu tepkilerle törpülenir ve eğitimcileşir. Ayrıca, tarihini öğrenmeye çalıştığımız insanlar, bunlardır. Ancak bu süreçle insanların gözüyle gelişmelere bakmayı öğrenirsiniz.

İkinci öğretmenim bu taban eğitimleri oldu.

Bu sırada, Hollanda'dan bir teklif geldi. Hollanda'da Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (International Institute of Social History, The Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences) adıyla bir kuruluş varmış. 12 Eylül Darbesi sonrasında yurtdışına gitmek zorunda kalan eski arkadaşım Orhan Silier, bu Enstitü'de bir Türkiye bölümü kurmaya çalışıyormuş. Türkiye'de benimle çalışmak istediler. Bu çalışmanın bir parçası olarak da, eski sendikacılarla sözlü tarih çalışması yapılması gündeme geldi.

Hem Yol-İş'teki görevim, hem de bu görevim sırasında Anadolu'nun gitmediğim köşesi kalmaması sayesinde, çok sayıda eski sendikacıyla görüşme imkânım vardı. Şimdi geriye dönüp bakıyorum da, öğretmenim Halit Mısırlıoğlu'na bu sayede yeni öğretmenler ekleme imkânı doğmuş.

Eski sendikacıların anlattıkları kendi başlarına işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi değildi; ancak bu anlatımlar olmadan bu tarihin yazılamayacağını anladım. Bazı eski sendikacılar özyaşam öykülerini yazdılar. Bunlar basılmadan önce iyice kontrolden geçti. Bunlardan tabii ki yararlanmak gerekli. Benim yaptığım görüşmeler daha doğaçlamaydı; konuştuğum kişiler soracağım soruları önceden bilmiyordu. Görüşmenin bir sohbet havasında geçmesi de anlatılanların daha samimi ve hesapsız olmasına imkân verdi.

İşçileri ve sendikacıları yakından tanımayanlar, bu insanları yargılamaya kalkar. Onlara göre, "işçiler cahildir, sendikacılar da sarı." Halbuki bu insanlara sizi arkadaş olarak kabul ettirebilir ve onların gerçekten arkadaşşı olabilirsiniz, kimsenin cahil ve aptal olmadığını, sendikacıların büyük çoğunluğunun da daha iyi çalışma ve yaşama koşulları için ellerinden geleni yaptıklarını anlarsınız. Ancak o zaman "işçi sınıfı" dediğimiz bu kitlenin davranışlarını ve olası tepkilerini anlayabilir ve değerlendirebilirsiniz. Sendikacı ve işçi öğretmenlerimin bana öğrettiği öncelikle bu gerçek oldu. Yoksa, "işçi sınıfı tarihi" diye bazı sendikaların "görünen yüzü" yazılır.

Bu görüşmelere 1940'lı, 1950'li, 1960'lı yılların toplumsal ilişkileri de yansıdı. Örneğin, Trabzonlu sendikacı Mehmet Ali Çamuralı, işçilerin yapı

kooperatiflerine tepkisi konusunda şunları söylüyordu: “Bir kooperatif kurmak istiyoruz. Sigorta da bize yardımcı oluyor. Karayolları’nda da müdür ve müdür muavini yardımcı olacaklar. Ben de kaldım evsiz. Kendimi de düşünüyorum biraz. ‘Apartman yapın,’ diyorlar. Apartman istemiyoruz. Trabzon mutaassıp memleket. Apartmanda birbirlerinin evine gider gibi basit düşünceler vardı. Bahçeli evler istedik.”

Benzer bir tepkiyi Erzurum’da da dinledim. Sendikacı Şerafettin Gedikoğlu şunları söyledi: “Apartman ilk defa çıkmıştı. Altı daire, bir apartman kapısından giriyor; bu komünistliktir, dediler. Bu anlayış nedeniyle yapı kooperatifi ancak 1980’li yıllarda kurulabildi.”

1940’lı, 1950’li ve hatta 1960’lı yıllarda Türkiye’de anti-komünizm rüzgârı estiriliyordu. Sendikacılığın önündeki engellerden biri, “komünistlik” suçlamasıydı. Soğuk Savaş koşullarında sürdürülen anti-komünist kampanyalar nedeniyle halkın gözünde “komünistlik”, vatan hainliğiydi, ahlaksızlıktı, aile düşmanlığıydı, vb. Bu yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan Kur’anı Kerim meallerine bile “sağcılık” “solculuk” kavramları sokulmuş, Kur’anı Kerim tahrif edilerek İslamiyet’e göre affedilmeyecek en büyük suçlardan biri olan şirke düşülmüştü. Bazı sendikaların komünizmi telin mitingi düzenlemelerinin, komünizmi yerden yere vuran açıklamalar yapmalarının önemli nedenlerinden biri, kendilerinin komünist olmadığını kanıtlama çabasıydı.

Bu konuda aşağıdaki görüşmelerde yer alan bazı tespitler şöyledir:

Hamit Kızılkaya: “1951 yılında Eskişehir’de komünizmi tel’in mitingi düzenlendi. Mitingin nedeni, işverenin işçiye ‘komünist’ demesiydi.”

Ömer Ergün: Bu dönemin ilginç olaylarından biri, 1951 yılında Eskişehir’de düzenlenen komünizmi tel’in mitingiydi. “Tayyare Fabrikasından Nazif, Kütahya’da bir toplantıda konuşurken ‘sosyal’ terimini kullanınca, Vali’nin girişimi sonucunda tutuklanmış. Ahmet Aras Eskişehir’e gelip bu olayı anlattı. Eskişehir’de bir komünizmi tel’in mitingi düzenlenmesi kararlaştırıldı. Önce bir yürüyüş yapıldı, sonra sinemada toplanıldı. İstanbul’dan Şaban Yıldız ve Bahir Ersoy, otobüs tutarak geldiler. Bizi töhmet altında tutmaya kimsenin hakkı yoktu. Fiyaskoyla neticelenir diye çok korktuk. Kanunlara uyuyorduk. Sinmeyeceğimizi ve gücümüzü göstermek istedik. Yürüyüş ve toplantıda hiç olay çıkmadı. Eskişehir’de lehimize bir hava doğdu.”

Recep Kırım: CHP döneminde bir keresinde Ramazan Güryüzü, Hasan Kurtmakas gibi bazı işçiler bir sendika kurmaya çalıştılar. Fabrika Müdürü aynı zamanda CHP Bursa İl Başkanıydı. Sendika kurmaya çalışan işçile-

ri çağırıldı, “Başvurunuzu geri alın. Alnınıza bir kıızıl damga, komünistlik damgası vururum, yedi sülaleniz temizleyemez,” dedi; işçileri işten atmakla tehdit etti. Başvuru böylece engellendi.

Sadık Şide: “CHP döneminde de, DP döneminde de baskı oldu. Emniyet hep izledi. Bazı sendikacılar karakolda dolap içine hapsedildi. Sendikacılar hep komünistlikle suçlandı. Tarikatçılık suçlaması da yaygındı. İşverenler memurdu bizde. Sendikalaşma talebi doğrudan işçiden geldi ve sendikayı onlar kurdu.

Şerafettin Gedikoğlu: “Erzurum halkı sendikaya uzun süre alışamadı. Sendikacılara “komünist” diyorlardı. “Neredeyse taşlayacaklardı.”

Tahir Gerek: Bu yıllarda dönem dönem sorunlar da yaşadık. Mesela, 1957 yılında Sümerbank genel müdürü ile tartışıyorduk. ‘Fazla ileri gider sen emniyete telefon eder, komünist diye seni içeri attırırız,’ dedi.

Temel Malkoç: “Bu yıllarda sendikacılık dendi mi komünistlik anlaşılırdı. Denize baksan, komünist, derlerdi.”

Ali Demirayak: “Hatırımında kaldığına göre Değirmisaz kaymakamı, ‘işçiler komünist,’ demiş. Onu protesto etmek için bir yürüyüş yaptık. Türk bayrağını ben taşıyordum. Ankara’dan konuşmacılar geldi. Konuşmalar yapıldı. Dağılındı. Biz toplantıyı meydana yapacaktık. Vilayet müsaade etmedi. ‘Kapalı yerde yapın,’ dedi. Asri Sinemada yaptık toplantıyı. Hasan Özgüneş filan hep geldi.”

Bektaş Aydoğdu: “Fırınları gezip denetleme yapan özel idare müfettişleri vardı. Bunlar bu yıllarda fırınları gezip inceleme yaparlardı. Ücret düzeyini sorarlardı. O müfettişlere ben babamın fırınını şikâyet ettim. Babam işçilerini aşırı biçimde yorulana kadar çalıştırıyordu. İşçilerin yatacak yeri yoktu. Kendisini şikâyet ettiğimi babama söylemişler. Babam geldi, bana fırında bir tokat attı. ‘Sen komünist misin,’ dedi. Babam hafızdı. ‘Baba, ben komünist mi oldum,’ dedim. İkinci tokadı vurdu. Dayım yetişti ve babamı tuttu. Oradan bir çıkış çıktım; doğru Ankara’ya geldim. Daha sonra akrabalarım aracılığıyla beni tekrar İzmir’e istediler. İzmir’e döndüm. O arada babam yaşlanmıştı. Köyden gelmedi. Fırın da ağabeyime kaldı. O ise fırını zedeledi. Bu defa akrabalar sahip çıktılar ağabeyime. Sermaye verdiler. Ama tutunamadık. Ankara’ya geri döndüm. Ankara’ya 1954 yılında geldim.

Cengiz Eralp: Cengiz Eralp yıllarca sivil polis tarafından izlenmiş. Bütün gün arkasında polis dolaşmış. “Sendikacılık komünistliktir” anlayışı yaygınmış. Emekli komiser Hulusi Bey’i sendikada büro elemanı olarak çalıştırmaya başladıktan sonra, Cengiz Eralp’in arkasındaki sivil polis kaybolmuş.

Demirhan Tuncay: “O zamanlar İşçi Sigortalar Kurumu’nun bir binasında idi Türk-İş. 1963 yılında İşçi Sigortaları Kurumu’nun adı Sosyal Sigortalar Kurumu olurken, ‘komünist oluyoruz,’ diye karşı çıkanlar olmuştur.”

Fahri Karakaya: “Babam sendikacılığı bilmiyordu. ‘Sendikacılık da ne demek?’ diye sordu. ‘Senin için komünist diyorlar,’ dedi. Sendikacılık nedeniyle babamla aram bozuldu. Askere gitmeden önce, 1948 yılında evlenmişim. Babamla birlikte oturuyordum. Bozuşunca ayrı ev açtım. Ancak daha sonraları sendikacılığın ne olduğunu ona anlattım. İkna oldu. İşsiz kaldığım dönemlerde, sıkıntılı dönemlerimde hep bana destek oldu.”

Hüsamet Mostur: “Sendikalaşmada başı çekenler hep kalburüstü insanlardı. Sendikanın kurulması sırasında işverenin olumsuz tavrı olmamış. Herkes komünistlik suçlamasından korkuyordu.”

Eski sendikacılarla görüşmelerim bunlar gibi birçok başka şey öğretti.

Hollanda’dan önce küçük bir teyp gönderdiler. Ankara’da ve Ankara dışında eğitim için gittiğimiz yörelerde eski sendikacıları arıyor, onlara kendi geçmişlerini, kendi dönemlerinde işçilerin çalışma ve yaşama koşullarını, sendikal pratiklerini anlattırıyordum. Ankara dışındaki çalışmalar epey yorucu oluyordu. Gerçekten bütün gün taban eğitimi yaptıktan sonra, alelacele bulunmuş bazı eski sendikacılarla yapılan görüşmeler istenen derinlikte olmuyordu; ancak başka çare de yoktu.

Bu ilk aşamada yaptığım görüşmelerin bir bölümünün, ne yazık ki, notları da yok, kayıtları da. O dönemde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı askeri mahkemesinde yargılanmam devam ediyordu. Türkiye’de baskı hâlâ sürüyordu. Bu görüşmelere ilişkin kasetler sorun yaratabilirdi. Kasetlerden kopya çıkarmadan Hollanda’daki Enstitü’ye gönderiyordum.

Ortam biraz rahatlayınca Hollanda’dan bir kamera gönderdiler. Ankara’da Ülkü Özen ve Hasan Tahsin Benli’nin yardımlarıyla, daha sistemli görüşmeler ve kayıtlar yapmaya başladık. VHS kasetlere çekim yapıyorduk. Bereket akıllı davrandım ve çekim yaptıktan sonra, asıl kasetten iki kaset daha çoğalttırdım ve bunlardan birini görüşme yaptığımız kişiye verdim, birini de kendim sakladım. Türk-İş’in ikinci genel başkanı ve ardından genel sekreteri İsmail İnan’dı. 18 Haziran 1988 günü yaptığımız görüşme iki kaset tutmuş. İsmail Bey 18 Aralık 2007 tarihinde vefat etti. Türk-İş’in üçüncü genel başkanı Naci Kurt ile 21 Mart 1989 günü yaptığımız görüşme bir kaset. Naci Bey 6 Ağustos 1992 tarihinde vefat etti. Türk-İş’in dördüncü genel başkanı Nuri Beşer çok konuşkan, hoşsohbet bir kişiydi. Onunla 20 Mart 1989 günü yaptığımız görüşme birkaç kaset tuttu.

Nuri Bey de 9 Eylül 2013 günü vefat etti. Cenan Bıçakçı, Halit Mısırlıoğlu, Hasan Türkay, Şerafettin Akova, Salahattin Erkap, Ömer Ergün, Ahmet Cansızoğlu, Feridun Şakir Öğünç, Selahattin Kaçaran ile de kayıt altına aldığımız uzun sohbetlerimiz oldu. Bu görüşmelerde elimdeki bir soru listesini esnek bir biçimde kullandım. Bu kayıtların bugün çok değerli olduğunu düşünüyorum.

1992 yılında Enstitü için çalışmayı bıraktım; 1993 yılı başında da, Yol-İş'teki görevime ek olarak, Türk-İş Genel Başkan danışmanı olarak çalışmaya başladım.

Bu kez, Türk-İş'teki konumum, eski sendikacılara erişme konusunda yeni olanaklar sağladı. 1999 yılına kadar, vakit bulabildiğim ölçüde, gittiğim kentlerde eski sendikacıları aradım ve görüştüm. Ancak bu görüşmeleri kayda alma imkânı olmadı. Geniş biçimde not aldım.

Bu kitapta yer alan anlatımlar, sözlü tarih çalışmalarımında iki ayrı dönemin ürünü.

Ancak tekrar vurgulamak isterim ki, eğer bugün işçi sınıfı tarihiyle ilgili bir şeyler yazabiliyor ve bunların gerçekliği yansıttığını düşünüyorsam, bunda hem görüştüğüm sendikacıların anlattıklarının, hem de başta taban eğitimleri olmak üzere, her düzeydeki işçi eğitimlerinin büyük katkısı ve rolü var. Bu değerli öğretmenlerimden hayatta olmayanları rahmet ve saygıyla, hayatta olanları sevgi ve saygıyla anıyorum. Türkiye işçi sınıfı tarihini öğrenmek isteyenlerin bu değerli öğretmenlerimden yararlanmalarının son derece önemli olduğuna yürekten inanıyorum.

Kullandığım yönteme ilişkin birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Yaptığım görüşmeleri genellikle görüşme sonrasında kısa metinler haline getirdim. Diğer bir deyişle, 1987 yılından 1999 yılına kadar çok farklı tarih ve koşullarda, görüşme notlarımı düzenledim. Daha sonra da aynı üsluba çevirme konusunda bir çabam olmadı. Bu nedenle, her bir anlatım küçük ve birbirinden bağımsız öykü olarak düşünülmeli. Bazı görüşmelerde doğrudan anlatımlar çok ağırlıkta; bazılarında benim anlatılanları özetlemem. 12-13 yıl içinde farklı tarihlerde hazırlanan metinleri bir bütünün parçası haline getirmenin doğru olmadığını düşünüyorum.

Farklı işkolları ve bölgelerden sendikacılarla konuşma imkânım oldu. Ne yazık ki, baştan kapsamlı bir programla işkollarının tümünü ve ülkemizin tüm bölgelerini kapsayacak bir çalışmanın şartları yoktu. Başka işleri yaparken, iki arada bir derede görüşme ayarlayıp yapıyordum. Örneğin, İzmir'de bir kurultay düzenlenmesinde çalışırken, Bölge Temsilcisi Mustafa Kundakçı Ağabey'in yardımıyla, akşamüstü bir sendikacıyla görüşüyor-

dum. Umarım, hâlâ hayatta olan yaşlı sendikacılarla benim yaptığımdan daha programlı ve profesyonelce bir sözlü tarih dizisi hazırlanır. Benim görüştüğüm kuşaktan, ne yazık ki, hâlâ hayatta olanların sayısı bir elin parmaklarını geçmiyor. Önemli bir bölümünün vefat tarihlerini bile öğrenmek mümkün olmadı.

Görüştüğüm sendikacıları sorgulama gibi bir densizlik yapmayı hiç düşünmedim. Dinledim, öğrenmeye öncelik verdiğim konuların onları rahatsız etmemesine özen gösterdim. Örneğin, Sadık Şide'ye, onu rahatsız edecek Sosyal Güvenlik Bakanlığı dönemini veya Milli Güvenlik Konseyi tutanaklarından okuduğum bazı tartışmalarda söylediklerini sormadım. Sadık Şide anlattı; anlatmak istediklerinin sınırlarını zorlama gibi bir saygısızlığım olmadı. İşçi sınıfı tarihini epeydir öğrenmeye çalışan ve sendikacıların birbirleri hakkında anlattıkları dedikoduları da epeyce bilen biri olarak, kimlerin hangi konulardan rahatsız olacağını ve benim asıl öğrenmek istediğim konular konusunda görüşmeyi kesebileceğini kestirebiliyordum. Ben bu duyarlılığı gösterince, görüştüğüm kişiler de son derece anlayışlı ve açık oldular.

Görüşmelerden çok keyif aldım; çok güzel sohbetler yaptık. Bazen, kayda almadığım dedikodular bile oldu. Özellikle aynı olay veya kişiye ilişkin farklı anlatımlar birbirini tamamladı. Usta ustayı beğenmez, denir. Görüştüğüm sendikacılardan görüşme sırasında diğer sendikacılar aleyhinde açıklamada bulunan hemen hemen hiç olmadı. Anlatımlarında çok özenliydi. Özellikle Türk-İş Genel Başkan Danışmanı iken yaptığım görüşmeler öncesinde beni genellikle biliyorlardı. Türk-İş'ten biri olmam da onları rahatlattı. Görüşmelerimiz aile içi sohbet gibi yürüdü. Örneğin, bir üniversiteden gelen araştırmacı olsaydım, davranışlarının ve anlatımlarının farklı olacağından eminim. Hepsisi son derece zeki insanlardı. Kime ne anlatılacağını çok iyi değerlendirebiliyorlardı. Sağ olsunlar, beni, kendilerinden biri olarak kabul ettiler; onun rahatlığıyla konuştular, anlattılar. Sendikacılar genellikle çok konuşkandır. Hatta kendi aralarında anlattıkları bir fıkra vardır. Cenazeye gitmişler. Ölünün çenesi takırdayıp duruyormuş. "Kesinlikle eski sendikacıdır" demişler. Doğru çıkmış. Bir işçinin sendikacılık merdiveninde yukarılara doğru tırmanmasında hitabet gücü çok önemlidir. Görüştüğüm kişiler de bu yeteneklerini geliştirmiş insanlardı. Ancak bazılarının hafızası zayıflamıştı. Bazılarının belki de anlatmak istemedikleri olaylar vardı. Bu nedenle bazı görüşmeler uzun, bazıları kısa oldu. Görüşüklerimin hiçbirini zorlama terbiyesizliği yapmadım.

Görüşmeler sırasında hatırlamada zorluk çektikleri konularda yardımcı oldum; ancak anlatımlara müdahale etmedim. Çok ciddi bir maddi hata yapılmıyorsa, anlattıklarını olduğu gibi kayda geçirmeye çalıştım.

Görüştüğümüz kişiler arasında her siyasi görüş, her köken, her inançtan sendikacı vardı. Benim siyasi çizgimi de genellikle biliyorlardı. Görüşmelerde farklılıklarım nedeniyle hiçbir sorun yaşamadım. Görmüş geçirmiş insanlarla sohbetin ve onlardan öğrenmenin keyfini yaşadım. İlk görüşmeleri 1987 yılında yapmıştım. 34 yıl sonra bu görüşme metinlerini okuduğumda, ne kadar iyi yapmışım da, eksik de olsa, bugün hayatta olmayan bu değerli insanların mücadelelerini imkân ölçüsünde kayda geçirmişim, diyorum. Hepsine şükranlarımı sunuyorum. Umarım, işçi sınıfı tarihi çalışma niyetinde olanlar, okudukları kitaplara ek olarak, okunacak en büyük ve en değerli kitap olan insandan da öğrenmeye, onların tezgâhından geçmeye çalışırlar.

ABDİ EROL

Tes-İş Federasyonu'na bağlı Mar-İş Sendikası'nın 1964-1981 döneminde Bursa Bölge Başkanı olan Abdi Erol ile 3 Mart 1999 günü Bursa'da Türk-İş Bölge Temsilciliği'nde görüştüm.

Abdi Erol 1928 yılında Mardin'de doğmuş. Babası idadi mezunuymuş. İlk başlarda babasından kalan toprakları işlemeye çalışmış. Ancak istediği sonucu elde edemeyince memuriyete girmiş ve Mardin Özel İdaresi'nde memurluk yapmaya başlamış. Ancak daha önceleri Suriye'deki dedesi, Mardin bölgesinde jandarma yüzbaşısıymış. Ermeni isyanında da önemli görevler üstlenmiş.

“Suriye’de büyükanneannemden kalan 7 köy varmış. Suriye tarafında Mardin sınırındaymış. Bu köylerin 18 mirasçısı vardı. Babam, dedemin ölümünden sonra bu toprakla uğraşıyor; ancak yapamayınca Türkiye’ye dönüp devlet memuriyetine giriyor. Ben doğduğumda babam memurdu. 1946 senesine kadar bu topraklar bize irat getiriyordu. Az çok bir şeyler geliyordu. Suriye sosyalizme geçtikten sonra bu topraklarımızın iradını vermeye başladılar. Biz bunlar için bir hayli uğraştık. Tüm topraklarımıza el koydular. Bizi mahrum bıraktılar. Tapularımız vardı. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü’nde ben gördüm. Genel müdür tapuları çıkarttı, bana gösterdi. Ninemin, büyükbabamın isimleri tapularda gözüküyordu. Suriye ile bu konuların düzenlenmesi için görüşmeler yapılıyordu. Irak hududundan Hatay’a kadar olan bölgede sınırın üstünde yaşayanların karşılıklı toprakları vardır. Görüşmeleri gazetelerden okuyunca Tapu Kadastro Genel Müdürü’ne gitmiştim. Sorun bugüne kadar da bir türlü çözümlenemedi.

“Annemden bir şey kalmadı. Onun babası da memurdu.

“İlkokula Cizre’de gittim. Babam o aralar Cizre’de görev yapıyordu. Ortaokulu Mardin’de okudum. O günün şartlarında Mardin’de lise yoktu. Benim dediğim 1940-41 seneleri. Biraz da imkânsızlıktan okuyamadım. Babam memurdu. Sürekli dolaşıyordu.

“Okurken 16 yaşında boya badana işçiliği yaptım. 18 yaşında köy kâtipliğine geçtim. Köy kâtibinin belirli görevleri vardı. O yıllarda Doğu

ve Güneydoğu Anadolu'da okuma yazma oranı çok düşüktü. Köy kâtibi olduktan sonra size 10-12 köy veriyorlardı. Köye gideceksiniz, köylünün mektubunu ve dilekçesini yazacaksınız; devletle ilgili yazışmalarda muhtarlara yardımcı olacaksınız; köy bütçelerinin düzenlenmesine yardımcı olacaksınız. Maaşınız ayda sekiz liraysa, sizin bölgenizde de sekiz köy varsa, köylerden salma yoluyla birer lira toplanır, köy kâtibine verilirdi. 1946-1947 yıllarında köy kâtipliği yaptım. 1948 yılında askere gittim.

“1948 yılında Balıkesir Susurluk İlçesi'nde muhabere sınıfında askerliğe başladım. Tümen daha sonra Bandırma'ya geçti. Oraya taşındık. 1949 yılında Bandırma'daydık. 1950 yılının başlarında Bursa'ya intikal ettik. Burada terhis oldum, ama askerliğim devam etti. 1950 yılında ordunun sanat sınıfına ihtiyacı vardı. Ordu içerisinde becerikli, iş yapabilen işçiler arasında uzman çavuşluk ihdas edilmişti. Uzman çavuşluk için talep hâsıl oldu. Bir yüzbaşım vardı. Müstakil bölük komutanıydı. Beni çok seviyordu. Önce yazıcılık yapıyordum bölük karargâhında. 'Gitme, benimle beraber kal,' dedi. O zamanlar otomobile, makine aksamına da aşinalığım vardı. Beni Konya nakliye okuluna gönderdi. Orada üç dört ay kurs gördük. Oradan döndüm, tayinim çıktı. Orduda uzman çavuş olarak, maaşlı olarak göreve başladım. Yine Bursa 6. Tümen Muhabere Komutanlığında'yım. Bir süre sonra 6. Tümen Balıkesir'e intikal etti. Benim mecburi hizmetim vardı dört yıl. O dört yılım dolmak üzere iken ben tümen komutanı Fevzi Paşa'dan izin istedim, terhis edilmemi istedim. Önce muvafakat etmek istemedi. Ancak ben ısrar edince, emir verdi, beni terhis ettiler. 1955 senesinde Bursa'ya tekrar döndüm.

“1952 senesinde Bursa'da evlendim. Eşim Bursalı. Eşim, ilk tanıştığımızda, akşam kız sanat okulunda okuyordu. Yugoslav göçmeniydi. Ailesi, Makedonya'dan göçmüştü. Manastırlıydı.

“Oğlum şimdi 46 yaşında. DSİ'de ve özel sektörde çalıştı. Şimdi emekli. Bir de manevi kızım var. Yakın akrabamızdı. 2 yaşından beri bizim kızımız.

“1955 yılında askerlik beni sıkmaya başlamıştı. Oğlum Balıkesir'de rahatsızlanıyordu. Askerliği hazmedemedim de. Haksızlığa tahammül edemiyordum. İyilikle ayrıldım. Amirlerim beni bırakmak istemiyordu. Paşam da, bölük komutanım da çok severdi beni. Disiplinin getirdiği bir sıkıntı vardı.

“Askeriyeden ayrıldıktan sonra bir süre boşa kaldım. İş aramaya başladım. 1955 yılında Bursa'da trafik şube başkanlığı ihdas edildi, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde. O dönemin emniyet genel müdürü bir yakınımın tanıdığıydı. 'Bari trafik polisi olayım,' dedim. Bu yakınım beni

Emniyet Genel Müdürü Kemal Bey'e götürdü. Otomobili de iyi biliyordum. Kemal Bey'e gittik. Bizi iyi karşıladı. 'Seni ben hemen bir ay kursa göndereyim, senin gibi adama çok ihtiyacımız var,' dedi. Mayıs ayıydı. 'Bu ay içerisinde gel,' dedi. Dönüp Bursa'ya geldim. Ailemle konuştum. Çok sevdiğim bir polis arkadaşım vardı. O bana, 'askerlikten kurtulmuşsun, sen ne yapmak istiyorsun,' dedi. Ancak maddi olarak çok sıkılmıştım. Eşim var, çocuğum var. 'Yapma, gitme polisliğe, Allah rızkını verir,' dedi. Bunun üzerine polislikten vazgeçtim. Bu arada bir arkadaşımınla ortak olduk. 1956 senesinde eski bir araba satın aldık. İngiliz yapımı bir vanguard arabaydı. Bir gün öğlene kadar ben, öğleden sonra arkadaşım çalışıyordu. Yarım gün çalışıyorduk, yarım gün tamirat yapıyorduk arabada. 1959 senesine kadar böyle devam ettik. Bu yıl arabayı sattık. Bir doktorun yanında özel şoför olarak çalışmaya başladım. Bu dönemde sigortasızdım. Emekli Sandığı'nda 5,5 senelik uzman çavuşluktan gelen hizmetim vardı.

"1960 senesinde Devlet Su İşleri'nde imtihan açıldı. 12 kişi imtihana girdik. 2 kişi alınacaktı. Çok sıkı bir denetimden geçtik. Bize soracakları konuları bitirdiler, iki zamanlı motorları sormaya başladılar. İki kişi kazandık. Devlet Su İşleri'ne şoför olarak işbaşı yaptım. Bir ara makam şoförlüğü yaptım. Makam şoförlüğünden baş şoförlüğe, oradan garaj ve saha amirliğine kadar devam ettim.

"1960 yılına kadar sendika üyesi değildim, ama Türk-İş'e karşı bir sempati vardı. 1960'da DSİ'ye girdim. İşyerinde Bayındır-İş Sendikası vardı. Altı ay sonra yapılan ilk genel kurulda sendikanın murakabe heyetine seçildim. Bayındır-İş sendikası daha önceki yıllarda kurulmuştu. Bayındırlık İl Müdürlüğü, DSİ ve Nafia bu sendikada örgütlüydü. Hepimiz Bayındırlık Bakanlığına bağlıydık.

"1963 yılında İşkolları Yönetmeliği çıktı. İşkollarımız ayrıldı. Biz de Bayındır-İş'ten zorunlu olarak ayrıldık. Biz de 1963 senesinde kendi sendikamızı, Mar-İş Marmara Bölgesi Su ve Barajlar İşçileri Sendikası'nı kurduk. Ben de Mar-İş'in kurucuları arasındaydım. Müteşebbis heyetteydim. Yönetim kurulu üyesi oldum. Amatördüm. İşyerinde çalışıyordum.

"1964 yılında bölündük. Tes-İş Federasyonu kuruldu. Diğer tarafta Ges-İş vardı. Bu bölünme Bursa'ya da yansdı. Marmara havzasında yetkileri hep biz alıyorduk. Biz hep birleşmeyi öneriyorduk. Ancak baştaki arkadaşlarımız birtakım pürüzler çıkarıyorlardı. Seyfi Demirsoy ve Halil Tunç bizleri hep birleştirmeye çalıştı; ancak bir türlü olmadı. Teşkilatlanmada, yetki alınmasında büyük zorluklar çektik. Üyeleri teşkilatlandırmak için gece gündüz çalıştık.

“DSİ'nin Bursa'daki 1. Bölge Müdürlüğü bütün Marmara bölgesini kapsıyordu. Çalışan işçi sayısı toplam 700-800 kişi kadardı. 1963 yılında Sendikalar Kanunu çıktığı zaman biz toplu iş sözleşme düzenine kadar doğru dürüst teşkilatlanamadık, işçilerin hepsini üye yapamadık. Ne zaman imzaladığımız toplu iş sözleşmesi ile iki lira zam aldık, o zaman işçi arkadaşlarımız 'burada menfaat var,' dediler. Sendikanın menfaati gözüktü. Bu arada biz sürekli olarak propaganda yapıyorduk. 'Sizin sosyal hayatınız bu sendikaların içinde; üye olmazsanız ne sizin ne de bizim başarılı olma şansımız var,' diyorduk. Tezgâh tezgâh, il il, şube şube dolaştık. Kendi aramızda toplantılar yaptık. Sendikanın getireceği hak ve menfaatleri, toplu sözleşme düzeninin ne olacağını, işçinin kendi sendikasına ve yöneticisine bağlı olması durumunda her sorunun üstesinden gelinebileceğini anlattık. İşverenler arasında işçiyi ürküten şefler ve müdürler vardı. Yanlış bilgiler veriyorlardı arkadaşlarımıza. İşçi örgütlenebilirse sonuçta neler olabileceğini düşünüyorlardı. Ancak biz işvereni açıkça karşımıza almıyorduk. Biz işvereni karşımıza almıyorduk, ama onlar örgütlenmemizi istemiyorlardı. Zaman zaman bizi tehdit ediyorlardı. 'Sizi işten atarız,' diyorlardı. Bu hareketin üzerine fazla gitmememizi istiyorlardı. Ama biz kararlıydık, azimliydik.

“1960'lı yıllarda çalışan işçi içinde yan geliri olan çok azdı. DSİ'de biz sürekli olarak sanat sınıfı personel alırdık. Genelde biraz kültürlü, biraz tahsilli işçi alırdık. Sanat okulu mezunları hemen alınırdı. DSİ'de bir sanat sınıfı vardı. Maliyet hesapçıları, teknik hesapçılar vardı. Makineyle uğraşanlar vardı. İşçi genelde vasıfıdır, kültürlüdür ve bu kuruluşlar birer hayat üniversitesidir. Çok şey öğrendik biz. İşçi genellikle mahallinden temin edilirdi. Öncelik bölgeye verilirdi.

“Sendikadaki görevlerim sırasında CHP ve siyasetle irtibatım vardı; ancak hiçbir zaman parti ile sendikayı karıştırmadım. Partiye üye olmadım. Partilerden bir sürü teklif aldım; ancak kabul etmedim, girmedim. İşim zaten çok yoğundu. Yapamazdım. Yapmadım.

“Mar-İş'te önce müteşebbis heyette yönetim kurulu üyesiydim. 1964 yılında da Mar-İş Bölge Başkanı oldum. Altı il bana bağlıydı. İstanbul, Çanakkale, Balıkesir, İzmit, Kütahya ve Bursa. 1982 yılında milli tipe geçinceye kadar sendika bölge başkanlığım devam etti.

“Özel sektörde işverenle ilişkilerimiz pek iyi değildi. Barajlardaki müteahhitlerle sorunlar çıkardı. Özel barajlarda örgütlenmede birçok tehditle ve baskıyla karşılaştık. Bir keresinde Doğanlı Barajı'nı teşkilatlandırıyor-duk. Buradaki işçilerin çoğu Sivas'tan gelmişti müteahhitle beraber. Yani,

müteahhit kendi işçisini birlikte getirmiş buraya. Bir gece iki arkadaşım-la birlikte müteahhide görünmeden Doğancı Barajı şantiyesine girdik. Amacımız, yatakhanelere gidip, işçileri toplayıp, onlara sendikal anlayış-larımızı anlatmak, ezilmemeleri için, haklarını alabilmeleri için sendikalı olmaları gerektiğini söylemekti. Bu işçilerin geldikleri yerde sendika yoktu. Bize, ‘bizi sendikalı yapmaya kalkıyorsunuz, ama bizi işten atarlar, tehdit ederler; burada çoğumuz sigortalıyız, hiç olmazsa ondan olmayalım,’ di-yorlardı. Sendika üyesi olmaya pek istekli değillerdi. Ancak bırakmadım. Bir akşam barajdaki şantiyeye gittim. Kovboy yürüyüşlü, belinde silah bir adam bana doğru geldi. ‘Sen kimsin; bu işçiler benim işçilerim; ben onla-rın çavuşuyum; sen burada ne geziyorsun, hemen burayı terket,’ dedi. Ben her şeyi göze almıştım. ‘Ben senin lafınla burayı terketmem,’ dedim. ‘Ben adamı keserim,’ dedi. ‘Hadi buyur, kes,’ dedim. Sonunda aramıza işçiler girdi. Biz arabamıza bindik. Ancak peşlerini bırakmadım. 200 küsur işçiy-di. Örgütledim. Kamu kesiminde işverenlerimizle ufak tefek şeyler hariç önemli sorunlarımız olmadı. Çıkan sorunları da aştık. Ama ne kadar za-man zarfında aştık. 1981’e gelene kadar ancak aşabildik.

“Devlet Su İşleri’nde memurlarla ilişkilerimiz çok iyiydi. Memur arka-daşlarımızı sürekli olarak korumaya çalışırdık. Biz ücretlerimizi karşılaştı-rdığımızda utanıyorduk. İki masada oturanın biri işçi, biri memur. İşçi toplu sözleşmeden istifade ediyor. Memur arkadaşım eziklik duyuyordu. Biz de çok üzülüyorduk. Memur - işçi ayrımı vardı. O yıllarda işçi arkadaşlarımızı memur yapmak için baskı uyguladılar. Memur yapılmamaları için büyük mücadeleler verdik.

“1981 yılına kadar iyiniyetle ve sendika başkanlarının basireti ve bilgile-ri ile sorunlar halledildi. Direnişe mahal kalmadan sorunlar aşılabildi. Bizi çok zorladılar zaman zaman ama sorunları bu yolla aşabildik. Ayrıca ülke-miz yeni yeni kalkınıyordu. Ülkemizin kalkınması için biz sendikalar olarak büyük gayret gösterdik. İşçi arkadaşlarımızı teşvik ettik. Çalışma barışını sağlamak için çok uğraştık. Tavsiyelerimiz oldu işverenlere. ‘Bize yardımcı olduğunuz müddetçe bu devlet hizmetinde biz de varız,’ dedik. Bizim ku-şağımız Türkiye’nin kalkınmasında büyük hizmetler verdi. Bugüne gelin-mesinde büyük katkısı oldu. Geceler boyu barajlarda ve kanallarda çamurlar içinde çalıştığımızı çok iyi hatırlıyorum.

“Tes-İş Federasyonu’yla ilişkilerimiz iyiydi. Zaman zaman ufak tefek pürüzler çıkıyordu. Ama onları da gideriyorduk. Mümkün mertebe pürüz çıkarmamaya çalışıyorduk. Federatif sistemde inisiyatif mahalli sendikalar-da olduğu için, talimatlar tabandan yukarıya gidiyordu.

“Bu yıllarda baskı olmadı. Ancak 1964 yılından sonra sürekli izlendik. Zaman zaman telefonlarımız dinleniyordu. Zaman zaman bize gelen emniyet mensupları olurdu. Bizim hareketlerimizi çok yakından izlerlerdi. Ancak doğrudan ve açık bir taciz olayı olmadı.

“DSİ İşçileri Kooperatifini 1964 yılında benim öncülüğümde kurduk. Kooperatifi kurmadan önce bir yardımlaşma sandığıyla başladık. Sendikal harekete geçtikten sonra da yardımlaşma sandığını veya derneği, tüketim kooperatifine çevirdik. İlk Bursa’da açtık. Daha sonra Çanakkale’de şubesi açıldı. Karacabey, Balıkesir, İstanbul’da şubeleri açıldı. Karacabey’de halen var. Bursa’daki halen devam ediyor. O dönem beyaz eşya yeni çıkmıştı. Arkadaşlarımız çok hevesleniyordu. Değişik müzik setleri vardı. Buzdolapları vardı. Arkadaşlarım mali sıkıntıya düşüyordu. İşçinin ve kooperatifin en büyük güvencesi sendikasıydı. Bizim aidatımız 1960’lı yılların başlarında 2,5 liraydı. 1963 sonrasında 5 lira oldu. Daha sonra 1966 yıllarında 10 liraya yükseldi. Ben o 10 lirayla azami tasarrufta bulunuyordum ve kooperatiflerime borç para vererek, yardımda bulunuyordum. Üyelerime taksitle buzdolabı, televizyon, radyo satıyordum. Tüketim kooperatifimiz bizim kefaletimiz altında hizmet veriyordu.

“Konut kooperatifi ise benden sonra kuruldu. 600 dairesi bir kooperatifti.

“İşçilerin toplumdaki itibarı 1964 sonrasında daha çoğaldı. Bilhassa sendikalı işçiye esnaf daha çok itibar etmeye başladı. Gözünü kırpmadan taksitle mal veriyorlardı. Esnaf bizi izliyordu. ‘Sendikalı işçinin geliri sendikasızdan daha fazladır; ödeme gücü vardır,’ derlerdi. Arkadaşlarımız o dönemlerde birtakım ihtiyaçlarını karşılayabildiler.

“12 Eylül 1980 sabahı ben Ankara’daydım. Bursa’da beni arıyorlar. Sendikaya geliyorlar. Diğer yönetici arkadaşları çağırıyorlar ve sendikayı açtırıyorlar. Bütün evraklarımızı didik didik arıyorlar. Beni soruyorlar. Ankara’da olduğumu söylüyor arkadaşlarım. Akşam üzere Bursa’ya döndüm. Güvenlik güçleri bir şey bulamamışlar. Bunun üzerine bırakıp çıkmışlar. Benim hakkımda bilgi almışlar. 1980 evvelinde sağ-sol meselesinde, Türk-İş - DİSK anlaşmazlıklarında tehditler alıyorduk. Vurulma endişemiz oluyordu. Sendikalarımıza hücumlar oluyordu. Bu endişeleri yaşadık.

“1981 yılında kendi isteğimle sendika yönetiminden ayrıldım. Büyük bir yorgunluk yaşadım. Kalbim teklemeye başladı. Doktorlarım da, heyecandan ve üzüntüden kaçınmamı istediler. Kendi arzumuyla 1981 senesinde emekliye ayrıldım.

“1981 yılından sonra iki sene sanki izinliymişim gibi dinlendim. Aklıma ne iş geldi, ne başka bir şey. Yorgunluğu bir türlü atamadım. Uzun yılların verdiği bir yorgunluk varmış. Daha sonra canım sıkılmaya başladı. 1985 veya 1986 yılında beni SODEP’in Bursa il yönetim kuruluna aldılar. İki sene çalıştım. Yine bir takım hizipler ve yakışık olmayan ve mizacıma uymayan şeyler cereyan etmeye başladı. Siyasi atmosfer hoşuma gitmedi. Ayrıldım.

“1986 senesinde Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti Bursa Şubesi’yle uğraşmaya başladım. 1971 senesinde Bursa Merinos işçileri tarafından Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti şubesi kurulmuştu. 1986 yılında arkadaşlarımın bir kısmı rahatsızlandı, bir kısmı da rahmetli oldu. Bursa işçisi beni tanıyordu. Bursa işçisine de önemli hizmetlerim, gayretlerim olmuştu. Teksif grevinde, DİSK’le mücadelede önemli katkılarım olmuştu. Emekli Cemiyeti Bursa Şubesi 1986 yılında iki metrekaresel bir dükkân içinde faaliyet gösteriyordu. 1110 üyesi ve kasasında 580 lira parası ile göreve geldim. Arkadaşlarımla beraber bunu ilerlettik. Bugün 6 odalı, faksıyla, bilgisayayla, 25 bin üyesiyle güçlü bir kuruluş durumunda.”